sh:»3008

İBRAHİM

﴿١٤﴾ سُورَةُ اِبْرٰهِيمَ

Ilmi kitab cümlesinden İbrahim aleyhisselâmın duâsını tezkir eden bu Sûrei celîlenin hepsi Mekkîdir.

Bahri muhıtta ibni Abbas ve Katâdeden «

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ كُفْرًا » ilâ « اِلَى النَّارِ » dan

maadası mekkî olduğu menkul, tefsiri Nişaburîde de bu iki âyetin «Bedr» de nâzil olduğu mezkûrdur.

Âyetleri : - Elli iki.

Kelimeleri : - Sekiz yüz elli beştir.

Hurufu : - Üçbin dört yüz otuz dörttür.

Fasılası : - ل٠ء٠ص٠ز٠ظ٠ن٠ب٠ر٠م٠د harflarıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ الٓرٰ ۚ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۙ ﴿٢﴾ اَللّٰهِ الَّذِى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۗ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ۙ ﴿٣﴾ اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۟ اُولٰٓئِكَ فِى ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿﴾

sh:»3009

Meali Şerifi

الر bir kitab ki sana indirdik insanları Rablarının iznile zulmetlerden nûra çıkarasın diye: doğru o azîz

hamîdin yoluna ki bütün izzet-ü hamd onun 1 O Allahın ki Göklerde ne var, Yerde ne varsa hep onun,

şiddetli bir azâbdan da veyl kâfirlere 2 Onlar ki Dünya hayatı sever, Âhırete tercih ederler de Allah

yolundan çevirirler ve onun eğrilmesini isterler, işte bunlar çok uzak bir dalâl içindedirler 3

1. ﴿الٓرٰ اقف﴾ - Sûrei «Yunüs» ten beri geçen nazîrlerine bak. « اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمُرَادِهٖ » bu « الف لام را » mahreci muayyen ve mahdud olmıyan, bâtından çıkıp her harfe imdad eden elif gibi tevhid ve istikamet delili olarak tecelli eden ve tilâvet-ü kıraetile « لام را » gibi dillerde çalkalanarak vahdetten kesrete hıtab eyliyen bu mümtaz harfler, ya'ni nazmı ı'cazkâriyle bu Sûreyi teşkil eden basit ve mürekkeb sesler ﴿كِتَابٌ﴾ öyle muazzam bir kitabdır ki - ya Muhammed ﴿اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ﴾ onu sana şanı azemetimizle biz indirdik. - İndirdik ki ﴿لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ﴾ insanları zulmetlerden çıkarasın ﴿اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ﴾ rablarının iznile nûra ﴿اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ doğru o azîz hamîdin sıratıra

sh:»3010

-bütün ızzet ve kudret kendisinin, bütün hamd-ü senâ kendisine mahsus olan ve binaenaleyh yoluna gidip

vikayesine sığınanları ızzet-ü in'amiyle muazzez ve mükerrem kılacağı derkâr bulunan o rabbı mün'ımin doğru yoluna, hak dinine ya'ni 2. ﴿اَللّٰهِ الَّذِى﴾ o Allahın - yoluna -ki ﴿لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ﴾ bütün Göklerdekiler ve bütün yerdekiler hepsi onun - şu veya bu devletin değil hep onundur. Onun milki ve mülküdür. O yalnız Semavâttakilerin değil, Yerdekilerin de rabbıdır, ızzetiyle Göktekileri Yere indirir, nûrı ınayetiyle Yerdekileri Göklere çıkarır. İşte ya Muhammed, bu kitab böyle bir nûri münzel ve sen öyle kâffei nâsa mürsel bir Resulsün. Ya'ni hangi kavmden olursa olsun bütün insanları tenvir edecek Yer yüzünde cehl-ü sefahet ve küfr-ü dalâlet akıdelerine kapılarak sefîl gayelere, bâtıl ma'budlara aldanarak kat kat zulmetler içinde kalmış, mebde'-ü meadı tanımaz, nerede bulunduğu- nu, nereden gelip nereye gittiğini bilmez olmuş alel'umum insanları dalâlet ve sefaletten kurtarıp nurı iyman ile ızzet-ü hamd yoluna, azîz-ü hamîd olan Allah din ve şeriatine hidayet edeceksin. Fakat kendi kudret ve iradenle değil, hepsinin rabbı olan o rabbül'alemînin izn-ü tevfikıle. Çünkü nûr onun, sen onun, Semavât ve Arzda müjde mü'minlere ﴿وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ﴾ ve vay kâfirlere! - O nûru örtmek istiyen ve ızzet-ü hamd yoluna çıkmak istemiyen iymansızlara ﴿مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ şedid azâbdan. 3. ﴿اَلَّذِينَ﴾ Onlar ki ﴿يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ﴾ o alçak hayati sever, Dünyayı Âhiret üzerine tercih ederler. - Bu gün yaşıyalım da yarın ne olursa olsun derler, Dünya için Âhireti satarlar.

﴿وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ ve Allah

sh:»3011

yolunda men'ederler ﴿وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ ve ona ı'vicac isterler. - İstikameti hoşlanmaz, Allah yoluna eğri der, aykırı gidilmesini isterler, doğrudan eğri diye tezvirât yapar. Hiylekârlıkla nâsı sapıtmağa, hak dinini eğmeğe, tahrif ve tebdil etmeğe çalışır, nûru zulmet, zulmeti nûr görmek ve göstermek isterler. ﴿أُولٰٓئِكَ فِى ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ işte bunlar, uzak bir dalâl içindedirler. - Tarıkı haktan o kadar uzağa sapmışlardır ki ona yanaşmak, felâh bulmak ıhtimalleri yoktur. Onun için vay hallerine!

Böyle dalâli baîd içinde bulunan, ı'vicac peşinde dolaşan kâfirler bu kitabın Arabî olmasına ı'tiraz ederek «sen bütün insanlara mürsel bir Resul olsa idin bu kitab Arabca mı olurdu? Hem bu hangi Peygamberde görülmüş? Şimdiye kadar hiç bir Peygambere Arabî bir kitab nâzil olmamış iken bunun Arabî olması adetullaha muhalif değil midir?» Diyecek olurlarsa:

﴿٤﴾ وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ

اللّٰهُ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِى مَنْ يَشَآءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴿﴾

Meali Şerifi

Ve biz her gönderdiğimiz Resulü ancak bulunduğu kavminin diliyle gönderdik ki onlara iyi beyan etsin sonra da Allah dilediğini dalâlette bırıkır, dilediğini de hidayete irdirir, ve öyle azîz hakîm o

sh:»3012

4. ﴿وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ﴾ Biz hiç bir Resulü - gerek hususî gerek umumî bir şeriat veya kitab getiren hiç bir Peygamberi - başka türlü göndermedik ﴿اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِه﴾ ancak kavminin lisanile gönderdik - ya'ni adetullah böyledir. Öteden beri her Resul, gönderildiği ümmetten ve bilhassa içlerinde kaim olduğu cemaatin dili ile gönderile gelmiştir. ﴿لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ ki onlara tebyin etsin - tebliğine me'mur olduğu şeyleri kavmine anlatsın anlattırsın. Bilenin bilmiyene, şâhadin gaibe anlıyacağı bir lisan ile beyan ve tebliği bir vazife olduğunu tefhim etsin. Zira bir Resulün risaleti gerek kavmine muhtass olsun gerek daha başkalarına da şamil bulunsun ve bu şümul gerek risaleti

Muhammediyyede olduğu gibi bütün insanlara ve hattâ İns-ü Cinne kadar umumî olsun ve gerekse bir kaç kavme âid bulunsun her halde o Resul, kavmini da'vet edecek ve ilk işi onlara risaletini anlatmak olacaktır. Bu ise onların en iyi en kolay anlayabilecekleri kendi lisanları, kendi lügatlerile beyana mütevakkıftır. Evvel emirde « وَاَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ » mucebince en yakından başlayarak Resul, kavmine bu tebyinî yapar, Allahın emirlerine beyan ve i'lân eder ﴿فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشَآءُ﴾ Bunun üzerine Allah da, kimini diler, ıdlâl eder - ya'ni gerek o kavmden olsun ve gerek haricden bulunsun bizzat veya bilvasıta tafsilen veya icmalen o beyanı işiden nasın kimisini Allah, yola getirmez, hakkı sevdirmez, o beyandan müstefid etmez, iymana muvaffak kılmaz, dalâle mahkûm eder. ﴿وَيَهْدِى مَنْ يَشَآءُ﴾ Kimine de diler, hidayet eyler - lisanı Resulden, o tebyînden istifade ettirir, hakkı sevdirir, iyman ve ılim ve mucebince amel nasîb eder ve binaenaleyh bir taraftan Arabî bilenler bilmiyenlere bildikleri lisanlar ile nakl-u tercema ederek beyanı Resulü tebliğ ve tebyîn

sh:»3013

ederler. Resulünün Resulü, veresei Enbiya olmak şerefine nail olurlar. Diğer taraftan bu şerefe nail olmak için bir takımları da Arabî öğrenirler ve bu suretle lisanı Resulü esas olarak beyan ve da'vet, dilden dile

kavmden kavme neşr-ü ta'min olunur. Allahın ıdlâl ettiği bedbaht, hidayet ettiği bahtiyar olur. ﴿وَهُوَ﴾ ve o - Allah ﴿الْعَزِيزُ﴾ öyle azîz -Her şeyden üstün, meşiyyeti bütün esbab-ü avmile hâkim, binaenaleyh iradesine münazea edilmek gayri mümkindir. Onun için ıdlâl ettiğini yola getirecek, hidayet ettiğini şaşırtabilecek hiç bir kudret, hiç bir irade bulunamaz. Ve beyanı Resul ne kadar kuvvetli ve vazıh olursa olsun Allahın izni olmayınca hidayete kâfi gelmez, hem de ﴿الْحَكِيمُ﴾ öyle hakîmdir. - Hiç bir sebebe muhtac olmamakla beraber yaptığını hikmet ile muntazam yapar, iradesi mahzı hikmet olur. Onun için beyandan evvel kimseyi dalâle mahkûm etmez. Izzeti hasebile Resulünü dilediği kavmden intihab eder ve hikmeti hasebile beyanını o kavmin lisaniyle yaptırır. Binaenaleyh « كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ﴾ » hıtabiyle umum insanları biiznillâh tenvir etmek ve hidayet-ü dalâlin tefrikında huccet olmak için risaleti Muhammediyye ile gönderilen bu kitabın, bu Kur'anı mübînin Arabî olarak inzal buyurulmasında ve nâzil olduğu gibi « عَرَبِيّاً » hâkim kılınmasında dahi nice hikmeti ilâhiyye vardır. Kur'an, başka bir lisan ile indirilse idi Peygamberin içlerinde bulunduğu ve ilk evvel hitab edeceği kavmi anlamıyacak, «Sûrei fussılet» de geleceği vechile « لَوْلَا فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ ءَاَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ ط تهجل » demeğe hakları olacak ve diğer akvama tebliğ-u ta'min için ilk naşirler yetişmiyecek ve binaenaleyh hiç bir kavm hakkında huccetullah tahakkuk

etmiyecekti ve eğer lisanları kâffesiyle indirilse idi de Arabîsi gibi bir çok Kur'an bulunsa idi böyle bir mu'cize

sh:»3014

büsbütün muzır ve hikmeti tevhide münafî olurdu, akvam arasında niza' ve ıhtilâfı azaltacak yerde çoğaltır, birleştirecek yerde dağıtırdı. Çünkü her biri yalnız kendi lisanını asıl ve hâkim tanımak lâzım gelecek ve aralarında hâkim ve furkan bir kitab bulunmamış olacaktı. Hem bu taaddüd, terceme ihtiyacından kurtarmıyacak, her kavm kendi lisanındaki ile diğerlerinin tevafuk edip etmediğini anlamak ihtiyacında bulunacak ve bundan dolayı taaddüd ne kadar çoksa terceme ihtiyacı da o nisbette artacak ve bir mütercimin bütün lisanları bilmesi ıktıza edecek ve teklifi mâlâyutak halini alacaktı.

Bunun beyanı :

﴿٥﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَآ اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّٰهِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ

لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾

Meali Şerifi

Celâlim hakkı için âyetlerimizle Musâyı gönderdik ki: kavmini zulûmâttan nûra çıkar ve onlara Allah

günlerile öğüt ver diye, şüphesiz ki bunda çok âyetler vardır: çok sabırlı, çok şükredici her kimse için 5

5. ﴿وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَآ﴾ Filhakıka Musâyı âyetlerimizle irsal eyledik -

ya'ni risaletini mübeyyin mu'cizat ve kitab vererek zikrolunduğu üzere kavminin lisanile Resul yapıp

gönderdik ﴿اَنْ﴾ şöyle diye ki

sh:»3015

﴿اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ﴾ kavmini zulmetlerden nûra çıkar.

- «اَنْ اَرْسِلْ مَعَنَا بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ» buyurulduğu üzere Musânın kavmi Benî İsraîl idi.

Benî İsraîl de Mısırda bulunuyordu, Fir'avnın zulm-ü kahri altında ne yapacağını şaşırmış, cehl-ü dalâlet,

za'f-ü zillet, yeis gibi türlü türlü zulmetler içinde kalmış idi. Binaenaleyh bundan sonraki âyetten de anlaşılacağı üzere bu emrîn hasılı ma'nâsı şu olur: Benî İsraîli tenvir ederek Fir'avndan kurtar ﴿وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّٰهِ﴾ ve onlara Allah günlerile tezkir yap - tarihte ümmetlerin başından geçen ve doğrudan doğru Allahın kudretini gösteren, Allah dedirten acı veya tatlı büyük vak'aları anlatarak veya Allahın ni'metlerini, belâlarını hatırlatarak va'z-u nasıhat et ﴿اِنَّ فِى ذٰلِكَ﴾ şüphe yok ki onda - o tezkir de veya o günlerde hangi kavmden olursa olsun ﴿لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ pek sabırlı, çok şükürlü her kimse için behemehal bir çok âyetler vardır. -Ki Allah tealânın kudret ve vahdaniyyetine, belâ ve ni'metine delâlet ve gönüllerini intibah-ü ıbret ve ümid-ü inşirah ile tenvir eyler. Gerçi bunlar herkes için âyet iselerde sabrı veya şükrü veya ikisi de az veya hiç olmıyan kimseler onlardan müstefid olmaz, fi'len tenevvür edemezler, o tenevvür hem sabbar, hem şekûr olanlara mahsustur ki mihnet karşısında yeis ve telâşa düşmez, nı'metin kadrini bilir daima şükrünü edaya çalışırlar. Bu iki huy iyman huylarından olduğu cihetle burada ﴿صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ mü'min demekten kinaye olduğu da söylenmiştir. Görülüyor ki Hazreti Musâya ﴿اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ﴾ buyurulmuştur, Resulü ekrem sallâllahü aleyhi veselleme ise ﴿لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ﴾ buyurulmuştur. Demek ki

risalette esas, kadri müşterek

sh:»3016

bu tenvir ve fakat risaleti Muhammediyye kavminden başlamak üzere umum insanlar için oluyor. Risaleti Musâ ise kavmine aid bulunuyordu. Diğer âyetlerde geçtiği vechile onun Fir'avne gönderilmesi de bilhassa Benî İsraîl dolayısiyle idi. Maamafih böyle olması Musâya emredilen tezkîrat, Tevratta mezkûr âyât içinde yalnız kavmi Musâyı değil, herkesi tenvir edecek âyetler bulunmasına mani' değildir. Onun için sûrei «Maide» de geçtiği vechile Tevrat hakkında «فِيهَا هُدًى وَنُورٌ» buyurulduğu gibi burada ﴿اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ buyurulmuştur.

İşte Allah günlerinin tezkirindeki bu hikmete mebnî bunun bir zübdesini tezkir etmesi emrolunarak Resulullaha da buyuruluyor ki :

﴿٦﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ اَنْجٰيكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ

اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۚ وَفِى ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِى لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ وَقَالَ مُوسٰٓى اِنْ تَكْفُرُوا اَنْتُمْ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿

sh:»3017

Meali Şerifi

Ve o vakıt Musâ kavmine dedi ki: Allahın üzerindeki nı'metini anın: birvakıt sizi Âli Firanvden kurtardı, sizi azâbın kötüsüne peyliyorlardı ve oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı diri tutmak istiyorlardı ve bunda rabbınızdan size azîm bir imtihan var 6 Ve düşünün ki rabbınız şöyle i'lân buyurdu: Celâlim hakkı için şükrederseniz elbette size artırırım, ve eğer nankörlük ederseniz haberiniz olsun ki azâbım çok şiddetlidir 7 Siz ve bütün Arzda bulunanın cemıisi küfran etseniz şu muhakkak ki Allah hepinizden müstağni ve zatında hamîd bir ganîdir 8

Ey Muhammed ümmeti :

﴿٩﴾ اَلَمْ يَاْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ۛ
وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۛ لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ ۛ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوٓا اَيْدِيَهُمْ فِٓى اَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوٓا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَآ
اُرْسِلْتُمْ بِهِ وَاِنَّا لَفِى شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَآ اِلَيْهِ مُرِيبٍ﴿﴾

Meali Şerifi

Size önünüzden geçenlerin haberleri gelmedi mi? Kavmi Nuhun, Âdın ve Semudun ve daha onlardan

sonrakilerin ki

sh:»3018

tafsıllerini ancak Allah bilir, onlara resulleri beyyinelerle geldiler de ellerini ağızlarına ittiler ve biz dediler:

sizin gönderildiğiniz şey'i tanımıyoruz ve biz, sizin bizi da'vet ettiğiniz şeyden bir şekk içindeyiz 9

9. ﴿اَلَمْ يَاْتِكُمْ﴾ - Bu hitab zahiren kelâmı Musâdan gibi görünürse de tarafı ilâhîden kavmi Resule bir ibtidai hıtab olması bir çok müfessirînce tercih edilmiştir. Filvaki' Tevratta Ad ve Semudün zikri olmadığı doğru ise bu müteayyin demektir.

﴿لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ﴾ Ki onları Allahdan başkası bilmez - ya'ni kavmi Nuh ve Ad ve Semudden sonra tarihin mechuliyyeti içine gömülmüş, mikdar ve hususıyyetlerini Allahdan başkasının bilemeyeceği daha nice kavmler « وَقُرُونًا بَيْنَ ذٰلِكَ كَثِيرًا » mantukunca ne kadar çok karınlar mahv-ü munkarız olmuştu ki bunlar hakkında da « مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ» buyurulduğu üzere velev kısmen ve icmalen olsun haber gelmedi mi? İbni Mes'ud radıyallahü anh bu âyeti okuduğu zaman dermiş ki « كذب النسابون » ya'ni Ilmi ensab iddiasında bulunanlar ve Âdeme varıncaya kadar bütün urukı beşerin silsilei nesebini ta'yine kalkışanlar yalan söylemiş olurlar. Zira « لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ » buyurulmuştur. İbni Abbas radıyallahü anhümadan merviydir ki «Adnan ile İsmail arasında otuz baba vardı ki ma'ruf değildir» demiştir. Aleyhıssalâtü vessalâmdan mervidir ki «Maadd ibni Adnan Edd» i geçmezdi ve buyurmuştur ki « تَعَلَّمُوا مِنْ اَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ اَرْحَامَكُمْ وَ تَعَلَّمُوا مِنَ

النُّجُومِ مَا تَسْتَدِلُّونَ بِهِ الطَّرِيقَ » neseblerinizden erhamınıza sıle yapacak kadarını

öğrettiniz, yola istidlâl edecek kadar da nücum öğrettiniz. Ba'zı müfessirîn de demişlerdir ki şu halde bu

münasebetle hılkati Âdemden beri geçen senelerin adedini de kestirmek mümkin değildir. Onu da Ancak

Allah bilir.

Bütün o kavmler ne oldu bilir misiniz? - ﴿جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾

sh:»3019

Onlara Resulleri beyyinelerle geldiler. - Açık deliller, beyanlar, mu'cizeler getirdiler

﴿فَرَدُّوٓا اَيْدِيَهُمْ فِىٓ اَفْوَاهِهِمْ﴾ de onlar ellerini ağızlarına ittiler -gayızlarından

parmaklarını ısırdılar, yahud bütün kuvvetlerile ağızlarını tutmağa, susdurmağa çalıştılar, yahud o

Peygamberlerin kendilerini uzatılan desti imdad ve hidayetlerini ağızlarıle reddettiler, öpecek yerde ısırdılar

﴿وَقَالُوٓا﴾ ve dediler ki ﴿اِنَّا كَفَرْنَا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ بِهِ﴾ her halde biz sizin

kendisile gönderildiğiniz şeylere kâfiriz - ve getirdiğiniz beyyinelere inanmayız. Da'vetinize gelince de

﴿وَاِنَّا لَفِى شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَآ اِلَيْهِ﴾ bizi da'vet ettiğiniz şeylerden de

muhakkak ve muhakkak şekk içindeyiz ﴿مُرِيبٍ﴾ öyle bir şek ki kocundurucu - ya'ni pireleniyoruz,

kuşkulanıyoruz, ürküyoruz.

﴿١٠﴾ قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى
قَالُوٓا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ
يَعْبُدُ اٰبَآؤُنَا فَاْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ﴾

sh:»3020

﴿١١﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ اِنْ نَحْنُ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
يَمُنُّ عَلٰى مَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ وَمَا كَانَ لَنَآ اَنْ نَاْتِيَكُمْ
بِسُلْطَانٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾
وَمَا لَنَآ اَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى
مَآ اٰذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٣﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ اَرْضِنَآ اَوْ لَتَعُودُنَّ فِى

مِلَّتِنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٤﴾ قَالَ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٥﴾ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۖ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤﴾ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِن بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٥﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿

Meali Şerifi

Resulleri hiç, dediler: Gökleri ve Yeri yaradan Allahda şekk edilir mi? O, sizi günahlarınızı mağrifet etmek için çağırıyor ve müsemmâ bir ecele kadar size müsaade ediyor, siz, dediler bizim gibi bir beşersiniz, bizi babalarımızın taptıklarından çevirmek istiyorsunuz, o halde bize sultası açık bir bürhan getiriniz 10

﴿١٦﴾ مِن وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٧﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۖ وَمِن وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿

Meali Şerifi

Resulleri onlara: evet, dediler: biz, sizin gibi bir beşerden başka bir şey değiliz ve lâkin Allah kullarından dilediğine nı'metini ihsan buyurur ve Allâhın izni olmadıkça size bir sülta ve bürhan getirmek bizim haddimiz değildir, ve hep Allaha tevekkül etmelidir onun için mü'minler 11 Ve biz, neyimize Allaha mütevekkil olmıyalım ki, o, bizlere yollarımızı dos doğru gösterdi, ve elbette bize yaptığınız ezalara karşı sabredeceğiz, ve hep Allaha tevekkül etmelidir onun için mütevekkiller 12 Küfredenler de resullerine dediler ki mutlak ve mutlak sizi toprağımızdan çıkarırız, yâhud ki milletimize dönersiniz, rabları da onlara şöyle vahiy verdi ki muhakkak ve muhakkak zalimleri ihlâk edeceğiz 13 Ve arkalarından sizi o Arza iskân eyliyeceğiz, bu işte makamımdan korkana, vaıydimden korkana va'dim 14 Hem futuhat istediler, hem de haib oldu her cebbarı anîd 15 Arkasından Cehennem, neler olacak ve irin suyundan sulanacak 16 Yutmağa çalışacak, boğazından geçiremiyecek, her taraftan ona ölüm gelecek, halbuki ölmiyecek, arkasından da galiz bir azâb 17

sh:»3022

﴿١٨﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ اَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ ؕ لَايَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلٰى شَىْءٍ ؕ ذٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴾

Meali Şerifi

Rablarına küfredenlerin meseli şudur: amelleri bir küle benzer ki onu fırtınalı bir günde rüzgar şiddetli

savurmaktadır, kazandıklarından hiç bir şey ellerini geçmez, işte budur asıl o uzak dalâl 18

﴿١٩﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ؕ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَاْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۙ ﴿٢٠﴾ وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢١﴾ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوٓا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَىْءٍ ؕ قَالُوا لَوْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَهَدَيْنَاكُمْ ؕ سَوَآءٌ عَلَيْنَآ اَجَزِعْنَآ اَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ﴾

sh:»3023

﴿٢٢﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْاَمْرُ اِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ
الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَاَخْلَفْتُكُمْ ؕ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ اِلَّآ
اَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِيْ ۚ فَلَا تَلُوْمُوْنِيْ وَلُوْمُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ؕ مَآ اَنَا
بِمُصْرِخِكُمْ وَمَآ اَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ ؕ اِنِّيْ كَفَرْتُ بِمَآ اَشْرَكْتُمُوْنِ مِنْ
قَبْلُ ؕ اِنَّ الظّٰلِمِيْنَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٢٣﴾ وَاُدْخِلَ الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ
خٰلِدِيْنَ فِيْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ؕ تَحِيَّتُهُمْ فِيْهَا سَلٰمٌ ﴿﴾

Meali Şerifi

Görmedin mi? Allah Gökleri ve Yeri hakkile yaratmış, dilerse sizi giderir yep yeni bir halk getirir 19 Ve

Allaha göre bu, ehemmiyyetli bir şey değildir 20 Bir de hepsi toplanarak Allahın huzuruna çıkmışlardır,

zuafâ kısmı büyüklük taslıyanlara: şöyle demektedirler: bizler sizlere tabi' idik, şimdi siz, bizden Allahın

azâbından zerrece bir şey defi edebiliyor

sh:»3024

musunuz? Eğer, demişlerdir: Allah bize hidayet verse idi elbette sizi hidayeti erdirirdik, şimdi bizler sızlansak da sabretsek de müsavîdir, bizim için kurtuluş yok 21 İş bitince Şeytan da der ki: doğrusu Allah size hak va'di va'd buyurdu, ben de bir va'd yaptım size yalan çıktım, maamafih benim size karşı bir sültam yoktu, ancak sizi da'vet ettim siz de bana icabet eylediniz, o halde beni levmetmeyiniz nefislerinizi levmediniz, ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız, ben sizin bundan evvel beni şerik koşmanızı tanıdımadım, her halde zalimlerin hakkı elîm bir azâbdır 22 İyman edip salih salih ameller işliyenler ise altından ırmaklar akar Cennetlere konulmuşlardır, rablarının izniyle orada muhalled olarak kalacaklardır, tehıyyeleri orada selâmdır 23

﴿٢٤﴾ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ
طَيِّبَةٍ اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى السَّمَآءِ ﴿٢٥﴾ تُؤْتِىٓ اُكُلَهَا
كُلَّ حِينٍ بِاِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ

يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٦﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ
فَوْقِ الْاَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٧﴾ يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا
بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ وَيُضِلُّ اللّٰهُ
الظّٰلِمِينَ وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ﴿

sh:»3025

Meali Şerifi

Gördün'a Allah nasıl bir temsil yaptı; hoş bir kelimeyi, hoş bir ağaç gibi ki kökü sâbit dalı Semada 24

Yemişlerini rabbının izniyle her dem verir, ve Allah insanlara böyle temsiller yapar ki kavrayıp düşünsünler

25 Habîs bir kelimenin temsili de habîs bir ağaç gibidir ki üstünden cüsselenmiş kararı yoktur 26 Allah,

iyman edenleri hem Dünyada hem Âhırette sâbit söz ile tesbit buyurur, haksızlık edenleri ise şaşırtır ve

Allah ne isterse yapar 27

﴿٢٨﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ كُفْرًا وَاَحَلُّوا

قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٩﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ
﴿٣٠﴾ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهٖ قُلْ تَمَتَّعُوا فَاِنَّ
مَصِيرَكُمْ اِلَى النَّارِ ﴿٣١﴾ قُلْ لِعِبَادِىَ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُقِيمُوا
الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ
يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ ﴿٣٢﴾ اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا
لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ
الْاَنْهَارَ ﴿﴾

sh:»3026

﴿٣٣﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ
وَالنَّهَارَ ﴿٣٤﴾ وَاٰتٰيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ
اللّٰهِ لَا تُحْصُوهَا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿﴾

Meali Şerifi

Bakmaz mısın onlara ki Allahın nı'metini küfre değiştiler ve kavimlerini helâk yurduna kondurdular 28 Cehenneme, yaslanırlar ona, o ise ne fena makardır 29 Ve Allahın yolundan sapıtmak için Allaha menendler uydurdular, de ki: keyfinize bakın çünkü gidişiniz ateşedir 30 Söyle: o iyman etmiş olan kullarıma : namazı kılsınlar ve kendilerini merzuk kıldığımız şeylerden gizli ve açık infak etsinler, öyle bir gün gelmeden evvel ki onda ne alım satım var, ne dostluk 31 Allah öyle bir İlahdır ki Gökleri ve Yeri yarattı ve yukarıdan bir su indirdi de onunla size rızk için türlü semereler çıkardı ve emriyle denizde cereyan etmek için size gemileri muhassar kıldı, size nehirleri de muhassar kıldı 32 Ve sizin için birbiri ardınca Şems-ü Kameri muhassar kıldı, yine sizin için leyl-ü neharı verdi öyle ki Allahın nı'metini saysanız onu bitiremezsiniz, her halde insan, çok zâlim, çok nankör 34

Şunu da yadet ki ya Muhammed!

﴿٣٥﴾ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاجْنُبْنِى وَبَنِىَّ اَنْ نَعْبُدَ الْاَصْنَامَ ۖ﴾

sh:»3027

﴿٣٦﴾ رَبِّ اِنَّهُنَّ اَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ ۚ فَمَنْ تَبِعَنِى فَاِنَّهُ
مِنِّى ۚ وَمَنْ عَصَانِى فَاِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَآ اِنِّٓى اَسْكَنْتُ
مِنْ ذُرِّيَّتِى بِوَادٍ غَيْرِ ذِى زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ ۙ رَبَّنَا
لِيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ فَاجْعَلْ اَفْـِٔدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِٓى اِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ
مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ رَبَّنَآ اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِى
وَمَا نُعْلِنُ ۗ وَمَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْ شَىْءٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى
السَّمَآءِ ﴿٣٩﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى وَهَبَ لِى عَلَى الْكِبَرِ
اِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ ۚ اِنَّ رَبِّى لَسَمِيعُ الدُّعَآءِ ﴿٤٠﴾ رَبِّ اجْعَلْنِى
مُقِيمَ الصَّلٰوةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِى ۖ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴿٤١﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ
لِى وَلِوَالِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۗ ﴿﴾

Bir de İbrahimin dediği vakti an: rabbım! Bu beldeyi emin kıl, beni ve oğullarımı putlara uzak

bulundur

sh:»3028

35 Rabbım!. Çünkü onlar insanlardan bir çoğunu şaşırtırlar, bundan böyle izimce gelirse işte o bendendir,

kim de bana ısyan ederse artık sen gafursun, rahîmsin 36 Yarabbenâ! Ben, zürriyyetimden ba'zısını senin

beyti muharreminin yanında, ekin bitmez bir vâdide iskân ettim, yarabbenâ! namazı ikame etsinler diye,

bundan böyle insanlardan bir takım gönülleri onlara doğru akıt, ve onları hasılâttan merzuk buyur, gerek ki

şükrederler 37 Yarabbenâ! biz ne gizliyoruz ve ne ı'lân ediyoruz her halde sen bilirsin, ve ne Yerde, ne

Gökte hiç bir şey Allaha karşı gizli kalmaz 38 Hamd o Allaha ki bana ıhtiyarlık halimde İsmail ve İshakı

ihsan buyurdu, şüphe yok ki rabbım her halde duayı işitiyor 39 Rabbım! Beni namaza müdavim kıl,

zürriyyetimden de, yarabbenâ! hem duâmı kabul buyur 40 Ya rabbanâ! mağrifet buyur bana ve anama

babama ve bütün mü'minlere, hisab başa dikileceği gün 41

﴿٤٢﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظّٰلِمُونَ ۬ اِنَّمَا
يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْاَبْصَارُ ۙ ﴿٤٣﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِى
رُؤُسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ اِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۚ وَاَفْـِٕدَتُهُمْ هَوَآءٌ ۬ ﴿٤٤﴾ وَاَنْذِرِ
النَّاسَ يَوْمَ يَاْتِيهِمُ الْعَذَابُ ۙ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَآ اَخِّرْنَآ
اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيبٍ ۙ نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ ۬ اَوَلَمْ تَكُونُوٓا
اَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَالَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ۙ ﴿٤٥﴾ وَسَكَنْتُمْ فِى مَسَاكِنِ
الَّذِينَ ظَلَمُوٓا اَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ
الْاَمْثَالَ ﴿﴾

sh:»3029

﴿٤٦﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللّٰهِ مَكْرُهُمْ ۬ وَاِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ
لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿﴾

Meali Şerifi

Bunları an ve sakın Allahı zalimlerin yaptıklarından gafil sanma, onları o, ancak öyle bir güne te'hır eder ki o gün gözler belerir 42 Başkalarını dikerek koşarlar, nazarları kendilerine dönmez, ve yüreklerinin içi bom boş hevâ kesilmiştir 43 Hem inzâr ile haber ver insanlara o azâbın geleceği günü, o vakıt diyecek ki o zulmedenler yarabbenâ! Bizi yakın bir ecele te'hır buyur, da'vetine icabet edelim ve Peygamberlerin izince gidelim, hani ya bundan evvel yemin etmiş değil miydiniz: Sizin için zeval yoktu ya? 44 Siz de o kendilerine zulm etmiş olanların meskenlerine sakin oldunuz, onlara nasıl yaptığımız ise sizce tebeyyün etti ve size emsal gösterdik 45 Filhakıka onlar mekirlerini yaptılar, Allah ındında de onlara mekir var, isterse onların mekirleri dağları yerinden oynatacak olsun 46

﴿٤٧﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ مُخْلِفَ وَعْدِه رُسُلَهٗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ ذُوانْتِقَامٍ ﴿٤٨﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٩﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِى الْاَصْفَادِ ﴿﴾

sh:»3030

﴿٥٠﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشٰى وُجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥١﴾ لِيَجْزِيَ اللّٰهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ ۟ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥٢﴾ هٰذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهٖ وَلِيَعْلَمُوٓا اَنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿﴾

Meali Şerifi

O halde sakın Allahı Peygamberlerine olan va'dine hulf eder sanma, şüphesiz Allah azîzdir, intikamı vardır 47 O gün ki Arz başka tebdil olunur, Semavat da ve hep o vâhid, kahhâr olan Allah için fırlarlar 48 Ve görürsün mücrimleri o gün birbirlerine çatılı çatılı bukağılardadırlar 49 Gömlekleri katrandan, ve yüzlerini ateş kaplıyor 50 Çünkü Allah her nefsi kazandığıle cezalandıracak, haberiniz olsun ki Allahın hisabı seri'dir 51 Bu işte insanlara beliğ bir tebliğdir, hem bununla inzar edilsinler, hem onun ancak bir tek İlâh olduğunu bilsinler hem de öğüd alsın akl-ü vicdanı temiz olanlar 52

48. ﴿غَيْرَ الْاَرْضِ﴾ - Bu terkib iki ma'nâya gelebilir: birisi Arz mahiyyetinden başkasına demek

olur. Birisi de bu Arzın, gayriye ya'ni başka bir Arza demek olur. Ve her iki ma'nâ ile te'vil varid olmuştur. Netekim ba'zı rivayetlerde Arz ateş olacak, Semavat Cennet denilmiş, ba'zı rivayetlerde de Arz gümüş sebîkesi gibi bembeyaz, üzerine kan dökülmedik günah işlenmedik bambaşka bir Arz olacak denilmiştir. Sehl ibni Sa'dden menkuldür ki dinledim demiş Resulullah

sh:»3031

buyuruyordu ki «yevmi Kıyamette nâs kursatünnakıy gibi beyzâ ve afrâ bir Arz üzerinde haşrolunacak». Hazreti Aişeden merviydir ki « يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ » kavli ilâhîsinden Resulullaha sual ettim: «ya Resulallah o gün insanlar nerede olacak? dedim. Buyurdu ki «bir şey sordun ki ümmetimden hiç biri sormamıştı, o vakıt nâs cisri Cehennem üzerinde - diğer bir rivayette - Sırat üzerinde olacak» demiştir.

Arz, ma'rife olarak zikr-ü iade edilmiş olduğuna ve bu surette sani evvelin aynı olması asıl bulunduğuna nazaran da ikinci ma'nâ zahirdir. Maamafih zamir ile « غَيْرَهَا » buyurulmayıp da ismi zahir ile « غَيْرَ الْاَرْضِ » buyurulması evvelki ma'nâya da ihtimal verdirmektedir. Sonra her iki takdirde de

tebdil dahi iki ma'nâya muhtemildir: birisi i'damı küllîden sonra halkı cedid, ya'ni tebdili zat, diğeri de maddesinin bakasıle tebdili sıfat ki tahvil demek olur. Mütekellimînin ba'zısı evvelki ma'nâyı ahz etmiştir. Çünkü tebdil, zatı Arza isnad edilmiş olduğu gibi « كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ » kavli ilâhîsi de zahiren bunu muktezidir. Bâlâdaki nakle muvafık olarak İbni Mes'ud Hazretleri «Arz, üzerinde kan dökülmedik, günah işlenmedik, Süzülmüş beyaz gümüş gibi bir Arza tebdil olunacak» demiş olduğu cihetle bunun tebdili zat demek olduğu da söylenmiştir. Ba'zı mütekellimîn de ikinci ma'nâyı ahzetmişlerdir. Çünkü tebdilin tahvil ma'nâsına isti'mali de mütearef olduğu gibi ba's hakkındaki « عَجْبُ الذَّنَبِ » hadîsini bakai maddeyi bir iş'ar var gibidir. İbni Abbas Hazretlerinden de merviydir ki «Arz, yine bu Arz, şu kadar ki sıfâtı tagayyür edecek, ezcümle dağları yürüyecek, denizleri yarılacak, dümdüz olacak, iğrilik büğrülük görülmiyecek» demiş ve beyti okumuştur.

وما الناس بالناس الذين عهدتهم
ولا الدار بالدار التى كنت تعلم

sh:»3032

Fününı tecribiyye ve ezcümle kimya kavaidine nazaran bakai madde suretiyle Arzın tahvili imkânını mülâhaza kolay ise de maddenin i'damı tarikıle tebdilin imkânını mülâhaza müşkildir. Onun için maddenin kıdem ve bakasına zahib olan feylesoflar bunu mümteni' addettiklerinden tahvil suretine kasrı nazar etmişlerdir. Maamafih son zamanlarda maddenin mücerred kuvvete tahavvülü imkânını gösteren ba'zı tecribelere tesadüf edildiğinden bakai madde kanunu «bakai kuvvet» kanununa, bu da «bakai ıllet» kanununa irca' olunmuştur. Bakai ıllet ise şüphe yok ki bakaullaha raci'dir.

Hulâsa maddenin fenası aklen de mümteni' değildir. Binaenaleyh tebdile iyman ile tafsılini ilâhîye ılmi ilâhîye tefvız etmek, daha muvafıktır. Maa'haza bu hususta maddenin ifnası şart olmadığından tahvile i'tikad da kâfi olabilir. Bir de İbni atıyye tefsirinde şunu da rivayet etmiştir ki tebdil Arz da olacak ve lâkin her ferikın haline göre: kimine ekmek, kimine gümüş, kimine ateş اهـ. Bu rivayette muhtelif rivayetlerin bir cem'-ü tevfikı vardır. Maamafih bu kabil tebdilât Dünyada dahi görülüp durmaktadır.

Hasılı, o şaşmaz va'd-ü intikamın tahakkuku, o gün ki: Arz, başka arza tebdil olunacak. « وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ۪. وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ۪. وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ۪ » gibi âyetlere bak.

﴿وَالسَّمٰوَاتُ﴾ Semavât da - öyle değişecek, infitar ve inşikak ederek Güneş ve Kameri tutulup derilerek, yıldızları söndürüp dağıtılarak dürülecek, başka Semalara tebdil edilecek. Ya'ni Kıyamet kopacak, bu Dünyanın Arz ve Semavâtı yerine Âhıret Arzı Âhıret Semavâtı kurulacak.

﴿وَبَرَزُوا لِلّٰهِ﴾ ve hepsi Allah için büruz edecekler

sh:»3033

- ya'ni bütün halk ve bu miyanda alel'husus o zalimler mevkuf bulundukları kabirlerinden yürütülecek. Gizli yapıyoruz zu'mettikleri bütün amellerile Arasat meydanına döküülecek, hiç bir yerde gizlenemiyerek ve başka hiç bir merci' bulunamıyarak Allah için, Allahın hukm-ü cezası için mahkemei kübrâya çıkacaklar

﴿الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ O Allah için ki vahıd, kahhâr. - Vâhid, ya'ni şeriki yok, bu âlemde ondan başka ilâh iddia edenler, başka ma'bud, başka rab tanımak istiyenler veya nefislerine, hevâlarına tapanlar, o gün görecekler, anlıyacaklar ki Allahdan başka ilâh yok, ona karşı iddia ettikleri şerikler, menfaat umdukları, kuvvet isnad ettikleri metbu'lar, hâkim zannettikleri hayaller hiç imiş. Allah, bir ve kahhar, ya'ni her şey'e galib, her şey onun hukm-ü kudretine mağlûb ve mahkûm, iradesine karşı gelinmek ıhtimali yok,

kahrine Yerler Gökler dayanmaz, onun için Yerler Gökler değişmiş. Herkes onun huzuri celâlinde boyun bükmüş ve esasen hepsi onun için vücude çıkmış. Hâsılı burada sıfâtı ilâhiyyeden bilhassa vahıd ve kahhar sıfatlarının zikr olunması o günün kemali dehşetini ifade içindir ki bunun nazıri « الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ » dır.

49. ﴿وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ﴾ Ve o gün o mücrimleri göreceksin ki ﴿مُقَرَّنِينَ فِى الْأَصْفَادِ﴾ esfadda çatılmışlar - esfad denilen bağlarla çatılmış bağlanmışlar. 50. ﴿سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ﴾ gömlekleri katrandan - ma'lûm ki katran: siyah, çirkin ve sert kokulu. Sür'atle iştial eder, hârr ve keskin bir usâredir. Arablar bunu uyuz develere sürerler. Denilmiş ki eshabı nâr, katranla tılâ olunacak ve o, adetâ onların donu, gömleği olacak, ve bu suretle kendilerinde dört türlü azâb içtima' edecek; ki çirkin renk, fena koku, şiddeti hararet, sür'atle iştiale kabiliyyet. Ancak unutulmamak lâzım gelir ki

bütün Arz-u Semavâtiyle âlemin tebeddül ettiği o gün eşyanın havass ve evsafı bambaşka bir halde

değişmiş bulunacaktır. Binaenaleyh o günkü katran, bu gün bildiğimiz katranlarla takdir-ü ta'yin olunamıyacak bir şeydir. O halde ifade, bir temsil demek olur. Evvelâ şurası zahir ki bu ta'birden son derece bir sefalet tebadür eder. Saniyen Ebüssüud tefsirinde der ki bunun cevheri nefsi ihata edip ona âlâm ve gumum celbeyliyen, redîy melekeler, denîy huylar olması muhtemildir. Daha doğrusu mezkûr katran onların bu neş'ette ya'ni Dünyada bulaştıkları ve kendilerine şiar edindikleri batıl akıdelerin türlü türlü azâbları calib olan çirkin amellerin aynıdır ki diğer neş'ette ya'ni Âhırette o suretle tecessüd ederek azâblarının iştidadına ba'ıs olacaktır اهـ.

﴿وَتَغْشٰى وُجُوهَهُمُ النَّارُ﴾ Ve yüzlerini ateş bürüyor. - « نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ. اَلَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْـِٔدَةِ » mantukunca evvel emirde kalblerden tutuşacak olan Cehennem ateşi yalnız içlerini yakmakla kalmıyacak, o katranlı cesedlerinin her tarafını kaplıyacak ve hattâ a'zayi zâhirelerinin en kıymetlisi olan ve havass-ü meşaırin mecmaı bulunan yüzlerini dahi bürüyecek. Müfessirînin ıhtiyar ettikleri bu ma'nâ « يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِى النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ » mazmuna gibi Cehennem içindeki bir halleri demek olur. Fakat bunun ondan önce haşir sırasında veya Sırat üzerinde olması daha zahirdir. « ترى » hıtabı da buna karînedir.

51. ﴿لِيَجْزِيَ اللّٰهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ﴾ Çünkü Allah, her nefsi kesbiyle cezalandıracaktır. - Ya'ni bütün onlar: Arz ve Semavâtın o inkılâb ve tebeddülü, o büruz ve mücrimlere o muahaze, Allahın herkesi, her insanın benliğini kazancına göre hayra hayır, şerre şer karşılıkla cezalandırması hıkmeti için yapılacaktır. Ve onun için o gün o mücrimler cezalarını bulurken sen onları öyle göreceksin ya Muhammed, veya ey mu'mini kâmil! ﴿اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ Şüphe yok ki Allah, seriulhisabdır. - Zira

onu bir şe'n, diğer bir şe'nden meşgul etmez. İmhal edip dururken birdenbire hisaba çeker. Ve isterse hepsini bir anda intac eder. Sûrei Ra'dde « اِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ » buyurulmadımı idi?

52. ﴿هٰذَا﴾ İşte bu - kitab, ya'ni bu sûrei İbrahim veya bu sûrenin hatimesini teşkil eden işbu « سَرِيعُ الْحِسَابِ » ıhtarı « وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا » ilâ ﴿بَلَاغٌ لِلنَّاسِ﴾ nasa bir tebliğ -kâfî ve beliğ bir nasıhattir. ﴿وَلِيُنْذَرُوا بِهِ﴾ Bir de

bununla inzar edilsinler için ﴿وَلِيَعْلَمُوٓا اَنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَاحِدٌ﴾ ve hakikaten ilâh bir, ancak bir olduğunu bilsinler için ﴿وَلِيَذَّكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ﴾ ve ülül'elbab olanlar tezekkür etsinler - ya'ni ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını, şimdiye kadar ne dinde, ne mezhebde ne amelde bulunduklarını ve bundan sonra ne yolda hareket etmeleri lâzım geleceğini düşünsünler, anlarsınlar içindir ki... - Bu indirildi. « لِيُنْذَرُوا الخ » buyurulmayıp da bir «vav» ilâvesile « وَلِيُنْذَرُوا » buyurulmasında ne kadar cem'ıyyetli bir belâgat vardır. Bu «vav», atıf veya ibtidaiyye olarak mülâhaza edilebileceği cihetle evvel emirde iki sureti rabıt muhtemil olur. Atfolduğu takdirde makablinde « لِيَنْصَحُوا » gibi mukadder bir ma'tufün aleyh ıhtar ederek nasıhat edilsinler için ve ilh... mealini ifade eyler. İbtidaiyye olduğu takdirde de gösterildiği vechile «lâm» ın müteallakını kelâmın nihayetinde mülâhaza ettirir. Öyle ki bu önündeki Sureye teallûk edebilir. Binaenaleyh bu âyet, bir taraftan Sûrei «İbrahim» i itmam ederken diğer taraftan maba'dindeki Sûrei «Hıcr» e bir tavtıe' denebilecek surette beliğ bir tahallûs olmuştur. Şu halde Sûrei «İbrahim»i müştemil olduğu ahkâmı i'tikadiyye hasebile nasa bir tebliği mahsus, Sûrei «Hıcr» i de inzar, tevhid, tezkir hikmetlerile onun bir tetmimi halinde mülâhaza edebiliriz.